

УДК / UDC: 351.758 : 005.336.2 : 342.9

DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.1\(56\).357439](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.1(56).357439)**Віктор Володимирович Макаренко**ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6753-2212>

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ ЕКСПЕРТІВ З ПИТАНЬ ТАЄМНИЦЬ ЯК СКЛАДОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ

Анотація: Стаття присвячена актуальним питанням підвищення кваліфікації державних експертів з питань таємниць, інших осіб долучених до діяльності з віднесення інформації до державної таємниці та її розсекречення. Особливу увагу приділено започаткуванню відповідних короткострокових професійних курсів підвищення кваліфікації в цій сфері.

Ключові слова: державна таємниця, підвищення кваліфікації, віднесення інформації до державної таємниці, діяльність із забезпечення охорони секретної інформації, державний експерт з питань таємниць.

Viktor V. MakarenkoORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6753-2212>

PROFESSIONAL COMPETENCE OF STATE EXPERTS ON SECRETS AS A COMPONENT OF THE CLASSIFIED INFORMATION PROTECTION SYSTEM FUNCTIONING

Summary: The article is devoted to topical issues of professional development and advanced training of state experts on secrets, as well as other persons involved in activities related to the classification and declassification of information as a state secret. Particular attention is paid to the initiation of relevant short-term professional advanced training courses in this field.

Keywords: state secret, professional development (advanced training), classification of information as a state secret, secret information protection activities, state expert on secrets.

Постановка проблеми. Збройна агресія російської федерації, активне використання нею своїх спецслужб спонукають державні органи України (насамперед складові сектору безпеки і оборони) та суспільство в цілому до ефективної протидії агресору з метою збереження держави, її недоторканності і безпеки та забезпечення головної цінності - життя і здоров'я, честі і гідності людини [1].

Важливим інструментом (ресурсом) забезпечення національних інтересів є державна таємниця, а її збереження є одним із пріоритетних завдань держави [2, 3, 4, 5]. Відповідно до законодавства, виключні повноваження щодо визначення змісту секретної інформації покладено на державного експерта з питань таємниць – призначену посадову особу, статус якої (як експерта) не завжди корелюється з наявністю необхідного обсягу знань, вмінь, навичок з віднесення відомостей до державної таємниці та з установленням ступеня їх секретності. Крім того, відповідно до ст.518 Кримінального процесуального Кодексу України (далі – КПК України) таких осіб залучають для проведення експертизи у кримінальному провадженні щодо законності віднесення інформації до державної таємниці у відповідній сфері. Саме в цих випадках

на вказаних посадових осіб поширюються обов'язки і права, які передбачено для експертів: володіти науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями (ст. 69 КПК). Водночас знання в сфері віднесення інформації до державної таємниці відповідні посадові особи фактично самостійно отримують під час проведення таких експертиз. Навчання або підвищення кваліфікації в цій важливій сфері не здійснюється.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях останніх років обґрунтовується теза про те, що професійний розвиток державних службовців є складовою інституційної спроможності держави та важливим елементом забезпечення її стійкості в умовах кризових викликів [6]. При цьому увага акцентується на необхідності вдосконалення нормативно-правового механізму організації підвищення кваліфікації [7]. У міжнародному науковому дискурсі підкреслюється, що ефективність реформ публічного управління перебуває у прямій залежності від рівня професіоналізації суб'єктів державної служби, що передбачає індивідуалізацію освітніх траєкторій та розвиток компетентнісного підходу [8]. Отже, підвищення кваліфікації державних службовців розглядається як комплексний правовий механізм забезпечення належного функціонування публічної адміністрації. Разом з тим у вказаних роботах не розглядаються питання підвищення кваліфікації саме державних експертів з питань таємниць.

Наявні публікації з проблем діяльності державного експерта з питань таємниць, його компетенції, процедур прийняття рішень щодо віднесення інформації до державної таємниці не розкривають питань, що є предметом даної статті [9, 10, 11].

Дослідники безпекової сфери, серед яких Князев С.О., Розвадовський Б.С., Тищенко Є.Ф., Шлапаченко В.М. також висвітлювали окремі аспекти діяльності державного експерта з питань таємниць. Незважаючи на порівняно високу ступінь наукового опрацювання проблемних аспектів охорони державної таємниці, питання підвищення кваліфікації саме державних експертів з питань таємниць піднімається вперше, має суто практичну спрямованість і пов'язується з удосконаленням механізму визначення змісту державної таємниці шляхом підвищення професійної компетентності уповноважених в цій сфері осіб.

Виклад основного змісту. Враховуючи те, що Україна проголосила себе суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою, навіть в умовах правового режиму воєнного стану існує необхідність дотримання балансу між обмеженнями, пов'язаними з потребою захисту секретної інформації, та демократичними принципами прозорості в питаннях обмеження доступу до інформації. Цей баланс досягається закріпленням на законодавчому рівні механізму визначення категорії інформації, яка є секретною (процедури віднесення інформації до державної таємниці).

Відповідно до законодавства, виключні повноваження щодо визначення змісту секретної інформації покладено на державного експерта з питань таємниць. Такий статус особа отримує у зв'язку з призначенням на певну посаду [12]. Саме державні експерти з питань таємниць визначають зміст інформації, яка є державною таємницею. Від об'єктивних результатів їхньої діяльності залежить кількість носіїв секретної інформації та весь комплекс похідних заходів, у тому числі розвідувального і контррозвідувального характеру, спрямованих на її охорону, а також можливість застосування у відповідних ситуаціях юридичної відповідальності за правопорушення у цій сфері.

Помилки державних експертів з питань таємниць при формуванні Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, а саме надмірна секретність або

навпаки не віднесення інформації до державної таємниці можуть однаково зашкодити інтересам національної безпеки. В умовах правового режиму воєнного стану секретна інформація може швидко застарівати, що робить державну таємницю динамічною категорією, яка забезпечує життєздатність оперативно-бойових заходів, безпеку суб'єктів критичної інфраструктури, інші переваги над агресором тощо. Водночас у разі не розсекречення інформації, що стала неактуальною, відбувається її накопичення і непотрібне відволікання сил і засобів на охорону.

З огляду на важливість діяльності державних експертів з питань таємниць (інших осіб, долучених до такої роботи) важливе значення має їх теоретична та практична підготовка саме в сфері забезпечення охорони державної таємниці.

В побудові гнучкої, адаптивної моделі формування змісту державної таємниці, здатної реагувати на зміну характеру загроз та її охорони може брати участь і Національна академія СБ України.

Національна академія Служби безпеки України, відповідно до ліцензії Міністерства освіти і науки України (далі – МОН України), здійснює підвищення кваліфікації фахівців режимно-секретних органів за спеціальністю К1 Державна безпека (галузь знань К Безпека та оборона). Така діяльність була започаткована з 2000 року, за підтримки відповідального за охорону державної таємниці функціонального підрозділу Центрального управління СБ України (далі – ЦУ СБ України) і здійснюється по сьогодні на базі відомчого навчального закладу. За цей час напрацьовано значний досвід освітньої діяльності з підвищення кваліфікації (підготовки) фахівців в сфері охорони державної таємниці.

Враховуючи особливий статус у системі закладів освіти, постійну взаємодію з підрозділами ЦУ СБ України (зокрема Департамент охорони державної таємниці і ліцензування, Департамент контррозвідувальної діяльності, Головне слідче управління СБУ) та напрацьований досвід освітньої діяльності в сфері охорони державної таємниці НА СБ України здатна організувати і здійснити заходи з підвищення кваліфікації державних експертів з питань таємниць, секретарів і членів експертних комісій при них та інших посадових осіб, дотичних до забезпечення охорони державної таємниці.

З метою вивчення попиту на таку освітню послугу Академією здійснене опитування представників державних органів, в яких наявні посади державних експертів з питань таємниць, з приводу доцільності започаткування навчальних курсів, посадового статусу та кількості осіб, які б потребували підвищення кваліфікації, орієнтовної тематики занять, терміну навчання та інших питань [13].

За результатами отриманих відповідей можна зробити висновок щодо доцільності та необхідності функціонування запропонованих курсів. Якщо говорити більш конкретно, то з 29 адресатів 4 не надали відповіді на запит. Відсутні пропозиції щодо започаткування такої освітньої послуги та потреба у двох суб'єктів. Окремі державні органи поінформували, що кошторисом на 2026 не передбачені видатки на професійне навчання державних службовців. Разом з тим, 21 респондент опитування (70%) надав позитивні та схвальні пропозиції щодо необхідності започаткування відповідних курсів.

Враховуючи те, що в листі запитувались декілька аспектів, зупинимося на тих пропозиціях, які були висловлені заінтересованими суб'єктами режимно-секретної діяльності. Так, була висловлена думка, що організація і проведення таких курсів не лише сприятиме підвищенню рівня знань, умінь та сучасних методів ефективного вирішення завдань професійної діяльності з питань віднесення інформації до державної таємниці, засекречування (розсекречування) матеріальних носіїв секретної інформації, але й дозволить на науково-теоретичному рівні із залученням відповідних фахівців

обговорити нагальні питання, пов'язані з цією діяльністю в умовах воєнного та післявоєнного стану. У відповідях вказувалось про важливість таких курсів для складових сектору безпеки і оборони, оскільки це сприятиме підвищенню ефективності роботи та оптимальному вирішенню завдань професійної діяльності у межах своїх повноважень.

З огляду на обмежене фінансування деякі суб'єкти звертались з проханням надавати такі освітні послуги на безкоштовній основі, в межах виділених на діяльність СБУ асигнувань або шляхом державного замовлення. Окремі суб'єкти вказали, що кількість осіб, які потребуватимуть підвищення кваліфікації в цій сфері, залежатиме від вартості освітньої послуги.

Обґрунтовувалась необхідність видання підтверджуючого документа встановленого зразка за результатами навчання та відповідність вимогам Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад (затвердженого постановою КМУ від 06.02.2019 № 106) оскільки підвищення кваліфікації з нарахуванням кредитів ЄКТС є обов'язковим елементом професійного розвитку державних службовців.

В цілому суб'єктами режимно-секретної діяльності визначена конкретна кількість осіб (статус), які потребують підвищення кваліфікації – близько **140** осіб.

За результатами оцінки наявних відповідей можна зробити висновок про доцільність розробки та започаткування відповідних курсів підвищення кваліфікації.

Для з'ясування змістовного наповнення відповідного освітнього заходу пропонується розкрити його тематику з урахуванням пропозицій органів державної влади (установ), наданих у відповідях на лист НА СБ України.

Була звернута увагу на потребі у розкритті актуальних і проблемних питань, пов'язаних із:

проведенням експертизи матеріального носія секретної інформації щодо наявності відомостей, що становлять державну таємницю, у тому числі у кримінальному провадженні, у якому державна таємниця є предметом злочину;

порядком та особливостями підготовки проектів рішень державних експертів з питань таємниць про віднесення інформації до державної таємниці, продовження строку дії чи скасування таких рішень, зміну ступеня секретності інформації;

порядком та особливостями підготовки проектів висновку державного експерта з питань таємниць щодо визначення ступеня секретності секретних товарів, робіт і послуг, щодо яких здійснюється закупівля та які виконуються в інтересах забезпечення національної безпеки та оборони України, а також науково-дослідної (дослідно-конструкторської або проектної) роботи, яка проводиться в інтересах забезпечення національної безпеки України та оборони держави;

особливостями визначення обґрунтування шкоди інтересам національної безпеки України, що може бути завдана внаслідок витоку секретної інформації;

порядком залучення слідчими слідчих органів (судами) державного експерта з питань таємниць для проведення експертизи під час досудового розслідування у кримінальному провадженні, порядок та алгоритм проведення такої експертизи, залучення експертної комісії до її проведення та оформлення результатів;

порядком проведення оцінки (експертизи) інформації, щодо передбачається до обробки в інформаційних, електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних системах з метою розробки перспективної авторизованої системи з безпеки та обрання профілю безпеки системи.

До навчальної програми курсів пропонувалось також включити питання визначення рівня та опису загрози і шкоди національній безпеці (національним інтересам) у разі невіднесення інформації до державної таємниці або її витоку.

Доволі цікавою є тематика, яка запропонована розвідувальними органами, зокрема: засекречування носіїв, допуск особового складу (форми допуску, перевірки), захист розвідувальної інформації за кордоном;

зміна ступеня секретності, продовження та розсекречування - строки дії рішень для розвідувальної інформації, процедури в умовах воєнного стану або активних операцій;

встановлення ступеня секретності науково-дослідної, проєктної та іншої наукової роботи, яка проводиться в інтересах забезпечення національної безпеки України та оборони держави, а також секретних товарів, робіт і послуг, щодо яких здійснюється закупівля;

особливості практичної діяльності державних експертів з питань таємниць та членів експертних комісій в умовах повномасштабного вторгнення.

За результатами аналізу та узагальнення пропозицій державних органів (установ) можна сформулювати тематику навчальних курсів, яка буде відноситись до діяльності кожного суб'єкта режимно-секретної діяльності. Безумовно, деякі суб'єкти мають свою специфіку і саме це можна враховувати при формуванні навчальних груп за напрямками діяльності органів та установ, наприклад, за напрямом "Правоохоронна діяльність" тощо.

Перед формуванням тематики навчальних курсів, проаналізуємо наявні пропозиції щодо строку запропонованого навчання. Надійшли різні пропозиції з цього питання, а саме до 5 днів (Національна гвардія України, Управління державної охорони України), до 2 днів (Міністерство закордонних справ України, Міністерство охорони здоров'я України), до 3 днів (Державне бюро розслідувань).

З огляду на існуючі вимоги до професійного навчання державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, вказані суб'єкти мають набирати не менше одного кредиту ЄКТС протягом календарного року [15] Враховуючи вищезазначені пропозиції суб'єктів режимно-секретної діяльності, пропонується встановити термін підвищення кваліфікації – 3 дні, з обсягом навчального навантаження один кредит ЄКТС (30 годин) та розпочати розробку спеціальної програми підвищення кваліфікації. Метою останньої є підвищення рівня професійної компетентності учасників навчання на основі раніше набутого професійного та життєвого досвіду та відповідно до їх індивідуальних потреб і спеціальних потреб державних органів, органів місцевого самоврядування.

Відповідно до чинних нормативно-правових вимог у цій сфері зміст спеціальних програм підвищення кваліфікації має охоплювати питання здійснення завдань, функцій та повноважень окремим (окремими) державним (державними) органом (органами), органом (органами) місцевого самоврядування, враховувати особливості виконання учасниками професійного навчання їх посадових (службових) обов'язків у відповідній сфері професійної діяльності (сфера охорони державної таємниці, діяльність з віднесення інформації до державної таємниці, засекречування та її розсекречування).

Очікувані результати навчання за вказаною програмою підвищення кваліфікації мають бути спрямовані на розвиток професійних компетентностей, необхідних учасникам професійного навчання для належного виконання ними встановлених завдань і обов'язків.

Доречним буде погодження відповідної спеціальної короткострокової програми з Національним агентством Державної служби України, оскільки саме останнім суб'єктом

встановлені вимоги до структури та змісту професійних (сертифікатних) та короткострокових програм [16].

За результатами проходження підвищення кваліфікації учаснику професійного навчання видаватиметься документ про підвищення кваліфікації (в електронній або паперовій формі).

Повертаючись до змістовного наповнення спеціальної короткострокової програми, планується визначити 3 основні теми, на розкриття яких виділятиметься по 1 навчальному дню:

- порядок та особливості підготовки проектів рішень державних експертів з питань таємниць про віднесення інформації до державної таємниці, висновків щодо завданої національній безпеці України шкоди у разі розголошення, висновків щодо обізнаності з державною таємницею громадян, які мають чи мали допуск до державної таємниці;
- проблемні питання засекречування, розсекречування інформації (продовження терміну дії рішень державних експертів з питань таємниць скасування таких рішень, зміну ступеня секретності інформації);
- особливості проведення експертизи матеріального носія інформації щодо наявності відомостей, що становлять державну таємницю, у рамках кримінального провадження.

Започаткування спеціальної короткострокової програми з підвищення кваліфікації осіб, діяльність яких пов'язана з віднесенням інформації до державної таємниці, в кінцевому підсумку сприятиме підвищенню ефективності її охорони і відповідатиме вимогам п. 22 статті 8 Закону України "Про правовий режим воєнного стану" в частині вжиття додаткових заходів щодо посилення охорони державної таємниці.

Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що професійна компетентність державних експертів з питань таємниць є важливим елементом функціонування системи охорони державної таємниці. Саме від обґрунтованості та фаховості їх рішень про віднесення інформації до державної таємниці, зміни ступеня її секретності або розсекречування залежить ефективність реалізації державної політики у сфері державної таємниці, оптимальність використання ресурсів на її охорону та дотримання балансу між безпековими інтересами держави і принципами демократичної відкритості.

За відсутності цільового професійного навчання існують ризики як надмірного засекречування інформації, так і невинуватого незасекречування, що однаково завдає шкоди національним інтересам.

Обґрунтовано доцільність розроблення спеціальної короткострокової програми обсягом один кредит ЄКТС (30 годин) тривалістю три навчальні дні, зміст якої має бути зорієнтований на:

- удосконалення навичок підготовки рішень про віднесення інформації до державної таємниці та визначення ступеня її секретності;
- опрацювання проблемних питань засекречування та розсекречування інформації;
- набуття практичних компетентностей щодо проведення експертизи матеріальних носіїв інформації, зокрема в межах кримінального провадження.

ПОДЯКИ: Немає

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ: Немає

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про державну таємницю : Закон України від 21 січ. 1994 р. № 3855-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 16. Ст. 93.
3. Стратегія розвитку Служби безпеки України на 2025-2030 роки <https://ssu.gov.ua/stratetiia-rozvytku-sluzhby-bezpeky-ukrainy-na-20252030-roky>. Дата звернення: 12.02.2026.
4. Публічні звіти Служби безпеки України – URL: <https://ssu.gov.ua/publiczni-zvity>. Дата звернення: 12.02.2026.
5. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 № 2229-ХІІ // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2229-12> (дата звернення: 13.02.2026).
6. Лихач, Ю., Селіванов, С., Москаленко, С. Підвищення кваліфікації публічних службовців у контексті розбудови національної системи стійкості / Науковий вісник: Державне управління. 2024. № 1(15). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/356> (дата звернення: 13.02.2026). DOI: [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2024-1\(15\)-104-115](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2024-1(15)-104-115).
7. Lopushynskyi, I., & Kukhar, V. Improvement of the regulatory and legal mechanism for the training of public servants for professional activities / Dnipro Academy of Continuing Education Herald. Series: Public Management and Administration. 2024. Vol. 1, pp. 46-55. [Електронний ресурс]. – DOI: <https://doi.org/10.54891/2786-698X-2024-1-7>; Режим доступу: <https://visnuk.dano.dp.ua/index.php/pma/article/view/172> (дата звернення: 13.02.2026).
8. Ivanov, P. A. Tailoring public administration reforms to individual needs: a study on public servant professionalization / Top Journal of Public Policy and Administration (TJPPA). 2023. Vol. 9, No. 4, pp. 11-20. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zapjournals.com/Journals/index.php/tjppa/article/view/1023> (дата звернення: 13.02.2026).
9. Денищук Д. Є. Особливості діяльності державних експертів з питань таємниць Державної кримінально-виконавчої служби України. *Право і безпека*. 2020. № 1(76). С. 112-117. DOI: 10.32631/pb.2020.1.16. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://pb.univd.edu.ua/index.php/PB/article/view/332>. — Дата звернення: 15.02.2026.
10. Корченко О. Г., Дрейс Ю. О., Роцук М. В., Романенко О. О. Consequence evaluation model of leak the state secret from cyberattack directing on critical information infrastructure of the state. *Ukrainian Scientific Journal of Information Security*. 2025. DOI: 10.18372/2225-5036.24.12606. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/Infosecurity/article/view/12606>. — Дата звернення: 15.02.2026.
11. Яньчук Ю. Problems of the implementation process of state secret protection in Ukraine / Yurii Yanchuk // Social Development and Security. 2024. Vol. 14, No. 5. DOI: 10.33445/sds.2024.14.5.23. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/article/view/738>. Дата звернення: 15.02.2026.
12. Указ Президента України № 190/2020 «Про Перелік посадових осіб, на яких покладається виконання функцій державного експерта з питань таємниць». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1902020-33741>. (дата звернення 12.02.2026).
13. Національна академія СБ України. Лист щодо започаткування курсів підвищення кваліфікації за програмою «Діяльність державних експертів з питань таємниць» від 10.12.2025 № 29.1/29.
14. Вимоги до змісту і структури програм підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад : затв. наказом Національного агентства України з питань державної служби від 02.11.2022 № 107-22. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nads.gov.ua> (офіційний вебсайт НАДС). Дата звернення: 17.02.2026.

15. Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 6 лют. 2019 р. № 106. *Офіційний вісник України*. 2019. № 18. Ст. 626.

16. Вимоги до змісту і структури програм підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад : затв. наказом Національного агентства України з питань державної служби від 02.11.2022 р. № 107-22. [Електронний ресурс]. *Національне агентство України з питань державної служби*. Режим доступу: <https://nads.gov.ua>. Дата звернення: 17.02.2026.

Віктор Володимирович Макаренко

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
email makarenkoviktor980@gmail.com

Viktor V. Makarenko

PhD in Law, Senior Research Fellow
email makarenkoviktor980@gmail.com

Рекомендоване цитування: Макаренко В.В. Професійна компетентність державних експертів з питань таємниць як складова функціонування системи охорони державної таємниці. *Інформація і право*. № 1(56)/2026. 2026. С. 222-229. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.1\(56\).357439](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.1(56).357439).

Suggested Citation: Makarenko V. (2026) Professional Competence of State Experts on Secrets as a Component of the Classified Information Protection System Functioning. *Information and Law*. 1(56)/2026. 222-229. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.1\(56\).357439](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.1(56).357439).

Дата надходження статті до редакції: 25.02.2026 р.

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 02.03.2026 р.

Дата публікації (оприлюднення): 01.04.2026 р.

~~~~~ * * * ~~~~~